

ਭਗਤ ਕਬੀਰ - ਸਬਦ ੬

ਮਾਧਉ ਜਲ ਕੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੨੩

ਮਾਧਉ ਜਲ ਕੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥

ਜਲ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਉਠੀ ਅਧਿਕਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਹਉ ਜਲ ਕਾ ਮੀਨੁ ॥

ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਉ ਜਲਹਿ ਬਿਨੁ ਖੀਨੁ ॥੧॥

ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੁ ਹਉ ਸੂਅਟਾ ਤੇਰ ॥

ਜਮੁ ਮੰਜਾਰੁ ਕਹਾ ਕਰੈ ਮੇਰ ॥੨॥

ਤੂੰ ਤਰਵਰੁ ਹਉ ਪੰਖੀ ਆਹਿ ॥

ਮੰਦਭਾਗੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ ॥੩॥

ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਿਲੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥੪॥੨॥

ਸਾਰ: ਸਾਧਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਬੇਕ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਤਿ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਅਕਸਰ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਕਦਰ ਅਤੇ ਸਮਝ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਗਿਆਸਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਪੂਰਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਧਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਧਕ ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਸਵੈ-ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਧਉ ਜਲ ਕੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥

ਪਿਆਰੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਸਤਾ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਲ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਉਠੀ ਅਧਿਕਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਾਣੀ ਵਿਚਕਾਰ ਤੇਜ਼ ਅੱਗ ਭੜਕ ਉਠੀ ਹੈ, ਜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਸਾਨੂੰ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਹਉ ਜਲ ਕਾ ਮੀਨੁ ॥

ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਊਰਜਾ, ਤੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਹੈਂ, ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਮਾਤਰ ਇੱਕ ਮੱਛੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਸਾਡੀ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਤਾ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਉ ਜਲਹਿ ਬਿਨੁ ਖੀਨੁ ॥੧॥

ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ; ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੈਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਚੇਤਨਾ ਉਪਰ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। (੧)

ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੁ ਹਉ ਸੁਅਟਾ ਤੇਰ ॥

ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਆਸਰਾ ਹੈਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਿਮਾਨਾ ਤੋਤਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਨਿਰਬਲਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਢਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਛਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਮੁ ਮੰਜਾਰੁ ਕਹਾ ਕਰੈ ਮੇਰ ॥੨॥

ਬਿੱਲੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਝ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨਾਲ ਭਟਕਣਾ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (੨)

ਤੂੰ ਤਰਵਰੁ ਹਉ ਪੰਖੀ ਆਹਿ ॥

ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੁਸੀਂ ਰੁੱਖ ਹੋ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਛੀ ਹਾਂ; ਪੰਛੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਸੂਝ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਖੋਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਮੰਦਭਾਗੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ ॥੩॥

ਤੁਹਾਡੀ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਹਾਜ਼ਰਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਕਰ ਪਾਉਣਾ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ; ਇਹ ਵਿਰਲਾਪ ਅੰਦਰਲੇ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। (੩)

ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ ॥

ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਹੋ, ਜੋ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਮੁਰੀਦ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਿਲੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥੪॥੨॥

ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਕਤਾ ਦਾ ਇਹ ਸੱਦਾ ਇਕ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। (੪)(੨)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਫ਼ਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਿਬੇਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਸੰਬੰਧਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਹੀ ਜੀਵਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਵਿੱਚ ਜੀਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com